

บทความวิจัย

การศึกษาทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ

ประชา ดันเสนีย์*

อาจารย์พิเศษ โครงการบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อภิศักดิ์ หนูชูไชย

ประธานเจ้าหน้าที่บริหารฝ่ายการเงิน บริษัท ธนียะ กรุ๊ป จำกัด

กันยา สรรพกิจโกศล

นักวิชาการอิสระ

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน โทรศัพท์ 08 1926 6554 อีเมล : t_pracha@hotmail.com

DOI: 10.14416/j.bid.2025.04.007

รับเมื่อ 2 มกราคม 2568 แก้ไขเมื่อ 9 มีนาคม 2568 ตอรับเมื่อ 10 เมษายน 2568 เผยแพร่ออนไลน์ 29 เมษายน 2568

© 2025 King Mongkut's University of Technology North Bangkok. All Rights Reserved.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ 2) พัฒนารูปแบบทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ วิธีดำเนินการวิจัยใช้เทคนิคเดลฟาย โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 19 คน ซึ่งได้พิจารณาคัดเลือกข้อคิดเห็นที่ค่ามัธยฐานตั้งแต่ระดับมากขึ้นไป (Md. >3.50) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ น้อยกว่า 1.50 ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1. ผลการศึกษา พบว่า ทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Md.=4.11) และพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1.ด้านการมีความสามารถทางทักษะดิจิทัล (Md.=4.33) 2.ด้านการมีทักษะทางอารมณ์และสังคม (Md.=4.15) และ 3.ด้านการมีทักษะการเรียนรู้หนังสือ ซึ่งครอบคลุมถึงการอ่านเพื่อความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ความรู้กับสถานการณ์จริง (Md.=3.91) 2. ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นในการพัฒนารูปแบบทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ คือ การมีความสามารถทางทักษะดิจิทัล ให้มีความรู้ในการจัดเก็บและจัดการไฟล์ข้อมูลในรูปแบบที่เป็นระเบียบและปลอดภัยได้ โดยต้องสามารถใช้งานด้านซอฟต์แวร์พื้นฐาน เช่น ระบบปฏิบัติการ โปรแกรมจัดการเอกสาร รวมถึงการมีทักษะทางอารมณ์และสังคม ในการเรียนรู้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเช่น การฟังอย่างตั้งใจและการพูดในลักษณะที่สุภาพและเคารพผู้อื่น อันเป็นพื้นฐานของพัฒนารูปแบบทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 3 คน ได้พิจารณาการพัฒนารูปแบบนี้ เห็นว่ามีความสอดคล้องเหมาะสมตรงตามเนื้อหา และ มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จได้จริง

คำสำคัญ: ทักษะทุนชีวิต การประสบความสำเร็จในอาชีพ

การอ้างอิงบทความ: ประชา ดันเสนีย์ อภิศักดิ์ หนูชูไชย และ กันยา สรรพกิจโกศล. (2568). การศึกษาทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ. วารสารพัฒนารัฐกิจและอุตสาหกรรม, 5(1), 93-104.

Research Article

Studying the Foundational Skills to Success in Career Path of The Master of Business Administration Graduated from Ramkhamhaeng University

Pracha Tansaenee*

Special Lecturer, Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University, Bangkok, Thailand.

Apisak Noochoochai

Chief Financial Officer, Thaniya Group Company Limited, Bangkok, Thailand.

Kanya Supphakijkosol

Independent Academic

*Corresponding Author, Tel. 08 1926 6554, E-mail: t_pracha@hotmail.com

DOI:10.14416/j.bid.2025.04.007

Received 2 January 2025; Revised 9 March 2025; Accepted 10 April 2025; Published online: 29 April 2025

© 2025 King Mongkut's University of Technology North Bangkok. All Rights Reserved.

Abstract

The purposes of this research were to: 1. study the dimension opinions of the foundational skills to success in career path of the Master of Business Administration graduated from Ramkhamhaeng University. 2. develop the model of The foundational skills to success in career path of the Master of Business Administration graduated from Ramkhamhaeng University. The Delphi Technique was used to analyze the data gathered by interviewing 19 experts. The Median was at a good level of higher than 3.50 with a Concomitant Interquartile Range of less than 1.50 The research results were found out as follows: 1. The studying was found that overall dimensions were the high level at the median of 4.11. Regarding the consideration of the dimensions, there were all the three at the high level: 1. Digital Skills Dimension at the median of 4.33; 2. Social-emotional Aptitude Dimension at the median of 4.15; and the 3. Literacy encompasses reading comprehension and applying acquired knowledge in practical situations Dimension at the median of 3.91. 2. The experts concluded to develop the model of the foundational skills to success in career path of the Master of Business Administration graduated from Ramkhamhaeng University that the successor should have developing digital skills involves having knowledge to organize and manage files systematically and securely. This includes being adept with software applications such as operating systems and management programs. Additionally, Social-emotional Aptitude was crucial for effective communication, such as active listening and speaking respectfully and courteously. These foundational skills were the basic skills to successful career path that to be practically successful. The three experts have reviewed the development of this model and found it to be consistent with the content and practically feasible for achieving successful outcomes.

Key Words: Foundational Skills, Successful Career Path

Please cite this article:Tansaenee, P., Noochoochai, A., & Supphakijkosol, K. (2025). Studying the Foundational Skills to Success in Career Path of The Master of Business Administration Graduated from Ramkhamhaeng University. *Journal of Business and Industrial Development*, 5(1), 93-104.

1. บทนำ

จากผลสำรวจวิจัย ทักษะทุนชีวิต (Foundational Skills) รากฐานการทำงานในโลกยุคใหม่ของคนไทยด้วยความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนไทยทุกคนมากกว่า 66 ล้านคน โดยเชื่อว่า ประเทศไทยจะสามารถก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลางได้ ซึ่งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ) ธนาคารโลก และคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ร่วมกันจัดทำรายงานการวิจัยสำรวจทักษะและความพร้อมของกลุ่มประชากรวัยแรงงาน (Adult Skills Assessment in Thailand) เพื่อค้นหาจุดสำคัญในการปลดล็อกศักยภาพของเด็กเยาวชนและประชากรวัยแรงงานไทยให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันตรงกับความต้องการทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติได้ เพื่อสร้างห่วงโซ่นโยบาย สอดคล้องกับรายงานวิจัยดังกล่าวได้มีการเผยแพร่ผลงานในการประชุมเวทีนโยบายระดับสูง: ทิศทางการพัฒนาทักษะทุนชีวิต เพื่ออนาคตที่ยั่งยืนของประเทศไทย เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2567 ซึ่งจากการใช้เวลาศึกษาวิจัยของโครงการมากกว่า 2 ปี มีประเด็นข้อค้นพบที่สำคัญ เรื่องทักษะทุนชีวิตที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ ได้แก่ ทักษะการรู้หนังสือ ทักษะดิจิทัล และทักษะทางอารมณ์และสังคม ซึ่งระบุว่า สิ่งทีภาคนโยบาย ภาคท้องถิ่น สถานศึกษา สถาบันการศึกษาและฝึกอบรม และนายจ้าง ได้ดำเนินการเพื่อรับมือวิกฤตด้านทักษะ และได้มีข้อเสนอแนะ ทางออกแก่ประเทศไทยในการสร้างระบบนิเวศ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะทุนชีวิตให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และยั่งยืน ซึ่งสามารถผลักดันได้จากการสร้าง สังคมแห่งการเรียนรู้(กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567) [1]

นอกจากนี้ จากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ครั้งที่ 52 และสัปดาห์หนังสือนานาชาติ ครั้งที่ 22 ซึ่ง นายธีรชัย โสทธิพิณชะ เลขานุการสมาคมผู้จัดพิมพ์ฯ ได้กล่าวว่า ผลสำรวจในโครงการวิจัยพฤติกรรมกรรมการอ่านและการซื้อหนังสือของคนไทย ในปี 2567 ซึ่งทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คนไทยมีพฤติกรรมการอ่านรวมทุกกลุ่มอายุเฉลี่ย 113 นาที ต่อวัน หรือเกือบ 2 ชั่วโมงต่อวัน โดยสัดส่วน 45% เป็นการอ่านทุกวัน นอกจากนี้ ทุกกลุ่มอายุเลือกอ่านหนังสือรูปเล่มในสัดส่วนที่สูงถึง 50% และ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 47% ซึ่งแต่เดิมเคยคิดว่ากลุ่มเด็กจะนิยมอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากกว่า หนังสือรูปเล่ม แต่จากผลสำรวจกลับพบว่า กลุ่มที่อ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากกว่า กลับเป็นผู้ใหญ่ เพราะสายตายาว ซึ่งหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถขยายตัวหนังสือทำให้อ่านง่ายขึ้น และจากผลงานวิจัยการอ่านจากประชาชนทั่วประเทศ ทำให้พบข้อมูลใหม่ว่า “คนไทยไม่ได้อ่านหนังสือแค่ 8 บรรทัดอีกต่อไป” (ไทยรัฐออนไลน์, 2567) [2]

นอกจากนี้ นายนิวัติไชย เกษมมงคล เลขานุการคณะกรรมการ ป.ป.ช. เปิดเผยว่า เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2567 องค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ได้เผยแพร่ผลการสำรวจดัชนีการรับรู้การทุจริตหรือคอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index) ประจำปี 2566 โดยจาก 180 ประเทศทั่วโลก ประเทศไทย ได้ค่าคะแนนที่ 35 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 108 ของโลก โดยมากกว่าสองในสามของประเทศมีคะแนนต่ำกว่า 50 จาก 100 คะแนน ซึ่งบ่งชี้อย่างชัดเจนว่าประเทศเหล่านี้มีปัญหาคอร์รัปชันร้ายแรง คะแนนค่าเฉลี่ยทั่วโลกยังคงติดอยู่ที่ระดับ 43 คะแนน (ไทยพับลิก้า, 2567) [3]

ทั้งนี้ ภายใต้ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ในประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยได้ยึดแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นกรอบในการจัดทำโดยแผนแม่บทฯ มี 2 แนวทางการพัฒนาหลัก ดังนี้

1. การป้องกันทุจริตและประพฤติมิชอบ มุ่งเน้นการปรับพฤติกรรมคน โดยการปลูกฝังวิถีคิดในกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนเพื่อปฏิรูปคนรุ่นใหม่ ให้มีจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริต

2. การปราบปรามการทุจริต มุ่งเน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งในด้านการดำเนินคดีทุจริตมีความรวดเร็ว เฉียบขาด เป็นธรรม โดยกำหนดให้ ประเทศไทยมีอันดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตในปี พ.ศ. 2580 อยู่ในอันดับ 1 ใน 20 ของโลก ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ.2561-2580) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567) [4]

อนึ่ง มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเป็นหน่วยงานภาคการศึกษาของรัฐที่ให้ความสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีอัตลักษณ์ คือ การที่ต้องการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้คู่คุณธรรม คือ รู้ดี เก่งวิชาการ และสามารถปรับใช้ความรู้ ในการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมดำเนินชีวิต (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2567) [5]

จากประเด็นของทักษะทุนชีวิตนั้นถือเป็นทักษะพื้นฐานที่เป็นรากฐานการทำงานที่จำเป็นในการทำงานของโลกยุคใหม่ จึงทำให้มีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ

1.1.2 เพื่อพัฒนารูปแบบทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ

1.2 การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.2.1.แนวคิดเกี่ยวกับทักษะทุนชีวิต ด้วยทักษะทุนชีวิตที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเป็นการนำเสนอของนายโคจิ มิยามาโตะ โดยได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของทักษะทุนชีวิตในประเทศไทยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ (Equitable Education Fund, 2023) [6]. ดังนี้

1.2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการรู้หนังสือ คือ ทักษะการอ่าน การเขียน และการค้นคว้า การรู้หนังสือรวมไปถึงการทำความเข้าใจ การตีความ การสร้างสรรค์ และการสื่อสารในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีข้อมูลมากขึ้น การรู้หนังสือเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนรู้และความชำนาญในการอ่าน การเขียน และการใช้ตัวเลขตลอดชีวิต เป็นสิทธิที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม (Unesco, 2024) [7].

1.2.1.2. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะดิจิทัล ตามคำกล่าว คุณวริศร เผ่าวนิช กรรมการจัดการ บริษัท เทคซอส มีเดีย จำกัด โดยได้ให้นิยาม ทักษะดิจิทัล ได้แบ่งทักษะด้านดิจิทัล คือ ทักษะด้านดิจิทัลแบบพื้นฐาน เช่น การโต้ตอบอีเมล การใช้งานเว็บไซต์ ส่วนทักษะดิจิทัลที่ใช้ในองค์กรที่ต้องการ คือ ทักษะด้านดิจิทัลขั้นสูง ซึ่งเป็นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ทั้งการใช้งานโปรแกรมที่มีความซับซ้อนและยากมากขึ้น รวมถึงการมีความสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อตอบสนองการใช้งานตามสถานการณ์ให้ได้อีกด้วย (วริศร เผ่าวนิช, 2564) [8] กล่าวโดยสรุป ทักษะด้านดิจิทัล ก็คือ ทักษะที่ใช้ในการทำงานในยุคปัจจุบันที่จำเป็นจะต้องพึ่งเทคโนโลยีในการทำงานในหลากหลายระดับ ซึ่ง

ในยุคนี้มีความจำเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีเติบโต และเข้ามามีบทบาทในการทำงานและวิถีชีวิตของทุกคน โดยทักษะด้านดิจิทัล (สำนักวิชาการทฤษฎี ดิจิทัล ,2564) [9]

1.2.1.3. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางอารมณ์และสังคม คือ กระบวนการเรียนรู้ และพัฒนา ด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ทั้งทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ โดยประกอบ เป็น 2 ทักษะสำคัญ ดังนี้

- ทักษะทางอารมณ์ คือ ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ความคิดตนเอง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของตนเอง และความสามารถในการรับผิดชอบต่อสิ่งตนเองได้ตัดสินใจ

- ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความสามารถในการสื่อสารหรือปฏิสัมพันธ์

สรุป คือ กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคม เป็นเรื่องของคนตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ (สุโขทัย คณะช่าง, 2566) [10] ซึ่งความฉลาดทางด้านอารมณ์ ถือเป็นทักษะสำคัญที่คนเป็นผู้นำต้องมี โดยคนที่สามารถรับรู้ อารมณ์ ความรู้สึก และสามารถจัดการอารมณ์ ทั้งนี้การแสดงออกอย่างเหมาะสมจะสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สำหรับพนักงานขององค์กร ถ้ามีทักษะทางอารมณ์และสังคมที่ดี องค์กรต่างๆ ก็ยกยาดได้ตัวไปร่วมงานนั่นเอง (จีบสตีปี, 2566) [11]

1.2.2. แนวคิดความรู้คู่คุณธรรม ถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และถือว่าเป็นเป้าหมายการศึกษาสูงสุด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ในการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาควบคู่กันไป (อำนาจ ทาปิน, 2567) [12]

ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้กำหนด ให้บัณฑิตทุกระดับต้องเรียนวิชาความรู้คู่คุณธรรม โดยกำหนด เป็นอัตลักษณ์ บัณฑิตรามคำแหง ต้องมีความรู้คู่คุณธรรม (สาธิษฐ์ นากกระแสร, 2563) [13] ดังนั้น ความรู้คู่คุณธรรม เป็นหลักการที่ควรส่งเสริมในทุกระดับของสังคม เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสมดุลและยั่งยืน. (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2566). [5]

1.2.3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.3.1 รศ.ดร.รัชนิกุล ภิญญานาวัฒน์ (2560) ศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุของการรู้หนังสือและความสามารถในการอ่าน เพื่อรองรับโลกศตวรรษที่ 21 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมสูงที่สุดคือ ความผูกพันต่อการอ่าน รองลงมาคือ ความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองในการอ่าน แรงจูงใจในการอ่าน และสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการอ่าน (รัชนิกุล ภิญญานาวัฒน์, 2560) [14]

1.2.3.2. ภูมิวรพล กุณทา (2563) ศึกษา ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนเดินเรือพาณิชย์ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี ซึ่งผลการศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมาก กล่าวคือ ด้านการจงใจตนเอง ด้านทักษะทางสังคม ด้านการควบคุมตนเอง ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง และด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (ภูมิวรพล กุณทา, 2563) [15]

2. วิธีการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) โดยได้ศึกษาข้อมูลทักษะทุนชีวิตที่บูรณาการจากแนวคิดองค์ประกอบของการบ่มเพาะทักษะทุนชีวิตเพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและ ของ ดร.โคจิ มียาโมโตะ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ โดยการเลือกเป็นแบบเจาะจงที่มีความยินดีในการตอบแบบสอบถาม ครบทั้ง 3 รอบ จำนวน 19 คน

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยคำถามจำนวน 30 ข้อ โดยมีค่ามัธยฐานที่มีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป หรือ ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 ถือว่ามีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความจำเป็นมากที่สุด

2.3 การประเมินความสอดคล้องเหมาะสมตรงตามเนื้อหาของพัฒนารูปแบบทักษะทุนชีวิต

กำหนดเกณฑ์การประเมินโดยต้องผ่านการพิจารณาและเห็นชอบในรายข้อและภาพรวม ทั้ง 3 คน (100%) ว่ามีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสำเร็จได้จริง

3. ผลการวิจัย

3.1 ผลการศึกษาทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ

ผลการศึกษาทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมีจำนวน 19 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41–60 ปี ประสบการณ์ทำงาน ระหว่าง 11–20 ปี มีตำแหน่งหน้าที่งานปัจจุบัน เป็นผู้บริหารระดับต้น และ ทำงานในภาคเอกชน

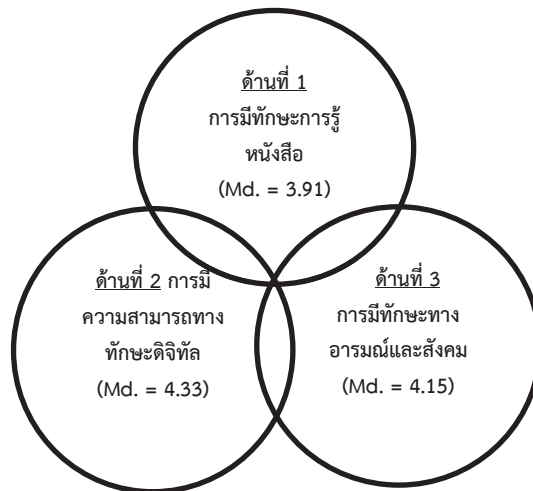
ตารางที่ 1 ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และระดับความคิดเห็นเรื่อง การศึกษาทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ทุกด้านในภาพรวม

การศึกษาทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ	Md.	IR	ระดับความคิดเห็น
ด้านที่ 1. การมีทักษะการรู้หนังสือ	3.91	0.90	มาก
ด้านที่ 2. การมีความสามารถทางทักษะดิจิทัล	4.33	1.00	มาก
ด้านที่ 3. การมีทักษะทางอารมณ์และสังคม	4.15	0.95	มาก
รวมทุกมิติ	4.11	0.99	มาก

ตารางที่ 1 พบว่า ทุกด้านในภาพรวมของแนวทางทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายมิติในแต่ละประเด็น พบว่า การมีความสามารถทางทักษะดิจิทัลการมีทักษะทางอารมณ์และสังคม และการมีทักษะการรู้หนังสือ อยู่ในระดับมาก

3.2 การพัฒนารูปแบบทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

การพัฒนารูปแบบทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ที่ได้มาจากการบูรณาการจากแนวคิดองค์ประกอบของการบ่มเพาะทักษะทุนชีวิตเพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม ของ ดร.โคจิ มียาโมโตะ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านการมีทักษะการรู้หนังสือ ด้านการมีความสามารถทักษะดิจิทัล และด้านการมีทักษะทางอารมณ์และสังคม ดังนี้

รูปที่ 1 ผลของการศึกษาทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ

กล่าวโดยสรุปจากข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็นทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ดังนี้

- 1) ด้านการมีทักษะการรู้หนังสือ คือ การปรับตัวในการพูดให้เหมาะสม การอ่านและสรุปใจความสำคัญ รวมทั้งเข้าใจในแนวคิดหลักต่อเรื่องที่นำเสนอขึ้นได้ชัดเจน
- 2) ด้านการมีความสามารถทักษะดิจิทัล คือ การรู้จักการจัดการไฟล์ข้อมูลของคุณในรูปแบบที่เป็นระเบียบและปลอดภัยได้ โดยที่จะต้องสามารถใช้งานด้านซอฟต์แวร์พื้นฐาน และต้องมีการสำรองเก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหากเกิดเหตุการณ์ผิดปกติ จะได้เรียกข้อมูลสำรองคืนได้
- 3) ด้านการมีทักษะทางอารมณ์และสังคม คือ ความสามารถที่จะเรียนรู้วิธีการสื่อสารอย่างตั้งใจและการพูดในลักษณะที่สุภาพและเคารพผู้อื่น และมีความยินดีที่จะช่วยเหลือคนอื่น รวมถึงต้องรู้จักวิธีการรักษาอารมณ์ เพื่อช่วยให้ตระหนักถึงอารมณ์ของตัวเองได้เป็นอย่างดี

3.3 การประเมินความสอดคล้องเหมาะสมตรงตามเนื้อหา

ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 3 คน (100%) พิจารณาว่ามีความสอดคล้องเหมาะสมตรงตามเนื้อหา ทั้งในส่วนรายข้อและในภาพรวม มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จได้จริง เห็นควรนำไปเผยแพร่แก่สาธารณชนต่อไป

4. สรุปและอภิปรายผล

4.1 สรุปผลการวิจัย

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมีจำนวน 19 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41–60 ปี ประสบการณ์ทำงาน ระหว่าง 11–20 ปี เป็นผู้บริหารระดับต้น ทำงานในภาคเอกชน

4.2.1 ผลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการศึกษาทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ในภาพรวมของแนวทางทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ อยู่ในระดับมาก และเป็นรายมิติในแต่ละประเด็น พบว่า การมีความสามารถทางทักษะดิจิทัล การมีทักษะทางอารมณ์และสังคม และการมีทักษะการรู้หนังสือ อยู่ในระดับมาก ซึ่งจากการพิจารณารายด้านพบว่า

1) ด้านการมีทักษะการรู้หนังสือ พบว่า ในภาพรวม ด้านการมีทักษะการรู้หนังสือ อยู่ในระดับมาก และพิจารณาเป็นรายข้อ 3 อันดับ พบว่า สามารถปรับตัวในการพูดให้เหมาะสมกับผู้ฟังที่แตกต่างกันได้เป็นอย่างดี สามารถอ่านและสรุปใจความสำคัญ รวมทั้งเข้าใจในแนวคิดหลักต่อเรื่องที่นำเสนอได้นั้นได้ชัดเจนและสามารถอ่านบทความที่มีแนวคิดที่แตกต่างกัน และหาความหมายที่ไม่คุ้นเคยจากบริบทนั้นได้

2) ด้านการมีความสามารถทางทักษะดิจิทัล พบว่า ในภาพรวม ด้านการมีความสามารถทางทักษะดิจิทัล อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ 3 อันดับ พบว่า การรู้จักการจัดเก็บและจัดการไฟล์ข้อมูลของคุณในรูปแบบที่เป็นระเบียบและปลอดภัยได้ และสามารถใช้งานด้านซอฟต์แวร์พื้นฐาน เช่นระบบปฏิบัติการ โปรแกรมจัดการเอกสาร รวมทั้งต้องมีการสำรองเก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหากเกิดเหตุการณ์ผิดปกติ จะได้เรียกข้อมูลสำรองคืนได้

3) ด้านการมีทักษะทางอารมณ์และสังคม จำนวน 10 ข้อ พบว่า ในภาพรวมด้านการมีทักษะทางอารมณ์และสังคมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ 3 อันดับ พบว่า ความสามารถเรียนรู้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเช่น การฟังอย่างตั้งใจและการพูดในลักษณะที่สุภาพและเคารพผู้อื่น และมีความยินดีที่จะช่วยเหลือคนอื่น เมื่อพวกเขาเหล่านั้นต้องการความช่วยเหลือ และ การหายใจลึกๆ และการทำสมาธิ สามารถช่วยให้ตระหนักถึงอารมณ์ของตนเองได้เป็นอย่างดี

4.2.3 การพัฒนารูปแบบทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ทางคณะผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 คน (100%) ได้ให้ความเห็นว่ามีความสอดคล้องเหมาะสมตรงตามเนื้อหา มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จได้จริง เห็นควรนำไปเผยแพร่แก่สาธารณชนต่อไป

4.2 อภิปรายผลการวิจัย

1) การมีทักษะการรู้หนังสือ คือ การให้ความสำคัญในการปรับตัวในการพูดที่เหมาะสม สามารถอ่านและสรุปใจความสำคัญ รวมทั้งเข้าใจในแนวคิดหลักต่อเรื่องที่นำเสนอได้นั้นได้อย่างชัดเจนและสามารถอ่านบทความที่มีแนวคิดที่

แตกต่างกัน โดยหาความหมายที่ไม่คุ้นเคยจากบริบทนั้นได้นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ รศ.ดร.รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์ (2556) เรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุของการรู้หนังสือและความสามารถในการอ่าน เพื่อรองรับโลกศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ การรู้หนังสือและความสามารถในการอ่านได้รับอิทธิพลทางตรงจากความผูกพันต่อการอ่าน และความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง โดยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมสูงที่สุดคือ ความผูกพันต่อการอ่าน รองลงมาคือ ความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองในการอ่าน แรงจูงใจในการอ่าน และสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการอ่าน (รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์, 2560) [14]

2) การที่จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถทางทักษะดิจิทัล กล่าวคือ การที่ต้องรู้จักการจัดการไฟล์ข้อมูลในรูปแบบที่เป็นระเบียบและปลอดภัยได้ โดยที่จะต้องมีความสามารถใช้งานด้านซอฟต์แวร์ รวมทั้งต้องมีการสำรองเก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหากเกิดเหตุการณ์ผิดปกติ จะได้เรียกข้อมูลสำรองคืนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ บทความของ 8 อันดับทักษะแห่งอนาคต ในมุมมองของผู้บริหาร 2,000 คนทั่วโลก โดยผลสำรวจของ กลุ่มอเด็คโก (The Adecco Group) พบว่า ความเข้าใจ เข้าถึง และสามารถใช้งานเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นทักษะอันดับ 1 ที่เหล่าผู้บริหารมองว่าจำเป็นต่อการทำงานในอีก 5 ปีข้างหน้า ทักษะทางดิจิทัล คือ การที่เราสามารถใช้เทคโนโลยีพื้นฐานในการทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ด้วยการพัฒนาตัวเองให้ทันต่อเครื่องมือดิจิทัลสมัยใหม่ ๆ อยู่เสมอ เช่น โปรแกรม Chat GPT ที่มีความสามารถในการสร้างข้อความสนทนาที่คล้ายกับมนุษย์ สามารถตอบคำถาม ให้ข้อมูล แนะนำ และช่วยแก้ปัญหาในหลากหลายหัวข้อและสถานการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ผู้บริหารให้ความสำคัญการใช้ปัญญาประดิษฐ์เชิงกำเนิด ทักษะการเก็บและใช้ข้อมูลอย่างเข้าใจ และทักษะความคิดสร้างสรรค์และการคิดเชิงนวัตกรรม อันจะเป็นทักษะแห่งอนาคต (กลุ่มอเด็คโก ประเทศไทย, 2567) [16]

3) การที่มีทักษะทางอารมณ์และสังคม คือ ความสามารถเรียนรู้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในลักษณะที่สุภาพและเคารพผู้อื่น และมีความยินดีที่จะช่วยเหลือคนอื่น รวมทั้งรู้จักวิถีสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิวรพล กุณทา (2563) ศึกษา ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนเดินเรือพาณิชย์ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนเดินเรือพาณิชย์ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี อยู่ในระดับมาก กล่าวคือ ด้านการจูงใจตนเอง ด้านทักษะทางสังคม ด้านการควบคุมตนเอง ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง และด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (ภูมิวรพล กุณทา, 2563) [15]

ทั้งนี้ การที่ทักษะทางอารมณ์และสังคมที่เชี่ยวชาญนั้น ต้องมาจากพื้นฐานการที่ได้รับการศึกษา ค้นคว้าและฝึกฝน ซึ่งมหาวิทยาลัยรามคำแหง ให้ความสำคัญและมีข้อกำหนดให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยรามคำแหงทุกคนจะต้องมี "ความรู้คู่คุณธรรม" กล่าวคือ การมีความรู้ทำให้เราสามารถเข้าใจและแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ในขณะที่คุณธรรมทำให้เรามีแนวทางในการตัดสินใจและปฏิบัติที่ดีและถูกต้อง ที่จะสามารถนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาสังคมให้เป็นไปอย่างสมดุลและยั่งยืน

4.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย การศึกษาทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.3.1 ข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบทักษะทุนชีวิตของบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ในยุคดิจิทัล ที่มีการนำเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการเขียนสรุปประเด็นเนื้อหาที่สำคัญเพื่อ

สื่อสารกับผู้อื่นได้เข้าใจได้ง่าย จึงทำให้ขาดการพัฒนาตนเองในทักษะการรู้หนังสือได้อย่างลึกซึ้งและชัดเจน อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการต่อยอดของกิจกรรมต่างได้ตรงประเด็นและได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสิ่งที่ต้องกลับมาที่พื้นฐานของการเรียนรู้ ทั้งการอ่าน การเขียน การจับประเด็น จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญไม่ควรที่จะมองข้าม แม้จะมีเครื่องมือเทคโนโลยีมาช่วยสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับ ไดแอนน์ แอดลาวัน (Dianne Adlawan) ซึ่งได้มีการศึกษาเรื่อง ข้อดีและข้อเสียของปัญญาประดิษฐ์ ในการศึกษาและผลกระทบต่อครูในปี 2566 ในการศึกษาได้ระบุไว้ [17] ดังนี้

1) ภัยคุกคามต่อความมั่นคงในอาชีพครู คือ ความต้องการนักการศึกษาที่เป็นมนุษย์น้อยลง เมื่อนำปัญญาประดิษฐ์ มาสนับสนุนงานต่างๆ อันอาจส่งผลกระทบต่อความต้องการตำแหน่งงานบางอย่างในด้านการศึกษา ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานและการสูญเสียงานที่เกิดขึ้นในอนาคต

2) ประสบการณ์การเรียนรู้แบบลดทอนความเป็นมนุษย์ หนึ่งในข้อเสียที่ใหญ่ที่สุดของ ปัญญาประดิษฐ์ ในด้านการศึกษาคือ สามารถลดทอนประสบการณ์การเรียนรู้ของมนุษย์ได้ ด้วยอัลกอริทึม ปัญญาประดิษฐ์ ที่สร้างเนื้อหาและกำหนดจังหวะของบทเรียน ผู้เรียนอาจพลาดแนวทางที่เหมาะสมซึ่งครูที่เป็นมนุษย์สามารถนำเสนอได้ นอกจากนี้ อัลกอริทึมของ ปัญญาประดิษฐ์ ยังสามารถขยายความอคติได้ ซึ่งหมายความว่า อาจล้มเหลวในการจัดเตรียมหลักสูตรที่ครอบคลุมและหลากหลายซึ่งปรับให้เหมาะสมกับความต้องการของทุกคน

3) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการปัญญาประดิษฐ์ ในด้านการศึกษาสำหรับครู ก็คือ อาจมีค่าใช้จ่ายสูง ที่ไม่ใช่ทุกสถาบันการศึกษาที่มีงบประมาณลงทุนในเครื่องมือและเทคโนโลยี

4) การพึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้นเรื่อยๆ จึงมีความเสี่ยงที่การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป ในระยะยาว การพึ่งพาส่งผลให้เกิดการละเลยวิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่สำคัญ และการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (ไดแอนน์ แอดลาวัน, 2566) [17]

4.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น จำเป็นจะต้องเข้าใจในบทบาทและการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มทักษะการเรียนรู้ทั้งต่อตนเองและการเรียนรู้ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งต่อตนเอง องค์กร รวมถึงชุมชนและสังคม การกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ด้านต่าง ๆ อาทิ เช่น เทคโนโลยีใหม่ ๆ จะเป็นเครื่องมือในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เป็นเรื่องจำเป็นและส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคปัจจุบัน

5. องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ช่วยระบุ ทักษะสำคัญในการบริหารธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพ และเสนอ เน้นไปที่ทักษะดิจิทัล ทักษะทางอารมณ์และสังคม และทักษะการรู้หนังสือ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการทำงานในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- [1] The Equitable Education Fund. (2024). *Fostering Foundation Skills in Thailand*. <https://www.eef.or.th/publication-asat/> (In Thai)

- [2] Thairath Online. (2024, April 28). *Observing Thai Reading Habits: Reading More Than 8 Lines Per Year, Printed Books Surpass E-Books in Popularity*. <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2777047> (In Thai)
- [3] Thai Publica. (2024, January 31). *Corruption Perceptions Index 2023: Thailand Ranks 108th*. <https://thaipublica.org/2024/01/corruption-perception-index-2023/> (In Thai)
- [4] Office of the National Economic and Social Development Council. (2024). *Master Plan Under the National Strategy (21): Anti-Corruption and Misconduct (2018–2037)*. <http://nscr.nesdc.go.th/> (In Thai)
- [5] Sangsuk, R. (2011). *Knowledge and Morality (RU100)*. [http://old-book.ru.ac.th/e-book/r/RU100\(H\)54/RU100-4.pdf/974-593-831-9](http://old-book.ru.ac.th/e-book/r/RU100(H)54/RU100-4.pdf/974-593-831-9) (In Thai)
- [6] Equitable Education Fund. (2023). *Presentation of International Case Studies on The Development of Foundational Skills and Their Roles at The Provincial Level*. <https://en.eef.or.th/2023/06/13/nurturing-foundational-skills-for-economic-and-social-progress/>
- [7] UNESCO. (2024). *What Is the Global Situation in Relation to Literacy?* <https://www.unesco.org/en/literacy/need-know>
- [8] Paowanit, W. (1978, October 6). *Understanding Digital Skills: What Are They? Why Are They the Future Essential Skills for The Younger Generation with Warisorn Paowanit*. <https://techsauce.co/connext/career-insight/digital-skills> (In Thai)
- [9] True Digital Academy. (2021, April 30). *Digital Skills: A Crucial Step Towards the Future*. <https://www.truedigitalacademy.com/blog/ทักษะด้านดิจิทัล-digital-skills-ก้าว> (In Thai)
- [10] Khanachang, S. (2023, December 5). *What Is Social and Emotional Learning (SEL)? What Are Its Key Competencies?* <https://selminder.com/knowledge-hub/what-is-social-and-emotional-learning/> (In Thai)
- [11] Jobsdb. (2023, July 23). *Emotional Intelligence: A Key Skill Every Leader Must Have*. <https://th.jobsdb.com/th/career-advice/article/ความฉลาดทางด้านอารมณ์> (In Thai)
- [12] Tapin, A. (n.d.). *Knowledge and morality*. <https://www.mcutak.com/default.asp?content=contentdetail&id=23472> (In Thai)
- [13] Nakkrasae, S. (2020, November 24). *Meet the RAM1000 lecturer: Learning in alignment with identity to cultivate graduates with knowledge and morality*. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=3574920185864651&id=206233619400008&set=a.206242226065814> (In Thai)
- [14] Pinyopanuwat, R. (2017). Factors influencing component of literacy and reading competency for the 21st century. *Sukhothai Thammathirat Open University Journal*, 30(2), 21–35. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/stouj/article/download/206669/143666/640895> (In Thai)

- [15] Guntha, P. (2021). Emotional intelligence affecting quality of life of merchant marine cadets at Merchant Marine Training Centre. *Silpakorn Educational Research Journal*, 13(2), 38–52. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/suedureasearchjournal/article/view/250623/173012> (In Thai)
- [16] Adecco Thailand. (2024, May 13). *White paper: Leading through the great disruption*. <https://bit.ly/4dWjgbJ> (In Thai)
- [17] Adlawan, D. (2023, November 1). *Advantages and disadvantages of artificial intelligence in education and its impact on teachers in 2023*. <https://www.classpoint.io/blog/th/ข้อดีและข้อเสียของ-ai-ในก> (In Thai)